

Prokofjev:

Péter és a farkas

Módszertani útmutató a diapozitívekhez

1—50.

A filmet összeállította: Falus Tamásné

Rajzolta: Rákosy Anikó

Szerkesztette: Lázár Julianna

© Magyar Diafilmgyártó Vállalat

Budapest, 1983.

A Péter és a farkas című zenés mese első ízben kerül diaképekkel gazdagodva a zenei nevelés szemléltető eszközeként nyilvánosság elé. Célunk, hogy a kisiskolás gyerekek (8—10 évesek) minél korábban megismerkedjenek Prokofjev szovjet zeneszerzőnek ezzel a remekművével, melyet alkotója 1936-ban komponált.

A zenemű kiválóan alkalmas az alsó tagozatos tanulók komolyzenei érdeklődésének felkeltésére. Elsősorban a cselekmény ragadja meg a gyermekek fantáziáját, másrészt a zene karakterisztikus kifejezőeszközeinek gazdagsága. Ez a kifejezőerő szinte kínálja a szereplőknek egy-egy jellegzetes hang hangszerrel való azonosítását, a zenekari összhangzásból való kiemelését. Ugyanakkor névjegyet is átnyújt a hallgatóságnak: minden szereplő más-más dallamocskával mutatkozik be. Ezek az ún. témák — amelyek zeneileg is önálló egységet alkotnak — megszólalásuk után azonnal megisméltődnek, hogy a gyermekek számára a zenei bevésést és ezzel a későbbi felismerést megkönnyítsék. Ezek a témák a történet folyamatában később is felhangznak, de nem teljes egészükben, hanem sokszor csak felvillanó részletekben, kissé megváltoztatva, átalakítva, a szereplők mindenkori meseszituációjának megfelelően. A mese szabályai szerint a szereplő állatok is érző lények, akiknek öröme, bánata, félelme vagy izgalma a megfelelő hangszereken zenekari kíséret alátámasztásával hűen, érzékelhetően szólal meg.

A diaképek bizonyos értelemben szűkítik, de ugyanakkor komplexitásban felerősítik a zene hatását. A cselekmény egy-egy döntő pillanatát merevítik ki, a gyermekek által annyira kedvelt animációs formában.

A gyermeki fantázia a vetített kép alapján a zene hatására fűzi, gazdagítja tovább a történet szálait egészen a következő kép megjelenéséig, illetve a mesélő következő szövegéig.

A zene a mesemondó szövege alatt is többször jelen van és szervesen illeszkedik a prózai beszédhez. A diaképeken ezért nem olvasható szöveg, csak az utolsó kockán a szereplők és hangszerek azonosításánál.

A hanglemezhez vetített diafilm felhasználási javaslataiban alkalmazkodtunk az iskolai tantervek alsó tagozatos zenehallgatási anyagához, de — tekintettel a tanórán kívüli zenei nevelés változatos lehetőségeire — a diafilm túllép a tantervi követelményeken és az összes szereplőt képviselő hangszert bemutatja, tudatosítja.

A felhasználási javaslatokban — figyelembe véve a gyermekek életkori sajátosságait — fokozatosan figyelhetik meg a nevelők (szülők) a cselekvések, majd az érzelmek zenével való kifejezését azzal a céllal, hogy a gyerekek maguk ismerjék fel a zene valóságábrázoló funkcióját. Ez az az út, amely eljuttathatja a kisgyereket a komolyzene megértéséig, megkedveléséig.

FELHASZNÁLÁSI JAVASLATOK

Kívánatos, hogy a pedagógus (a szülő) először a teljes művet meghallgattassa, a hozzá tartozó képekkel együtt. A további alkalmakra a következő bontást javasoljuk;

7—8 éveseknek

- a.) a 23. képet követő zenei lezárásig
- b.) a 32. kép után
- c.) a teljes zenemű
- d.) a szereplők és a hangszerek azonosítása a mű meghallgatása, ill. megtekintése után

9 éveseknek

- a.) a 32. képet követő zenei lezárásig
- b.) a teljes zenemű
- c.) a teljes mű, majd a hangszerek és szereplők azonosítása

10 éveseknek

- a.) a teljes mű, a szereplők és a hangszerek azonosítása

A gyermekcsoport összetételétől (kor, fejlettségi szint) függően sorrendben a következő *megfigyelési szempontokat* adhatjuk egy-egy meghallgatás előtt:

7—8 éveseknek

1. Melyik szereplő szolt a legmagasabb (legmélyebb) hangon?
Madárka—Nagyapó
2. Hányszor ismétlődött Péter dallama a mű legelején?
Négyszer
3. Ismétlődött-e a többi szereplő dallama, témája?
Igen
4. Melyik szereplő hangját tudad a zenekarból leginkább kihallani?

9 éveseknek

Hogyan fejezi ki a zene

1. A madárka repülését?
2. A félelmes farkas közeledését?
3. A kötél leengedését?
4. A vadászok lövöldözését?

10 éveseknek

Hogyan fejezi ki a zene

1. A rét békés, boldog nyugalmat?
2. A macska lopakodását?
3. Péter öntudatos bátorságát?
4. A kacsza félelmét?
5. A kacsza siratását?
6. A farkas bosszankodását?
7. A győzelem örömét?

A 43—50. kocka, vagyis a szereplők és a hangszerek azonosításának vetítése alatt kívánatos az egyes szereplők témáit magnószalagról megszólaltatni. Ez a rész

megtalálható az általános iskolai hanglemezsorozat 5. osztályos lemez 3. oldalának végén.

- 43 Péter: vonósok
- 44 Madárka: fuvola
- 45 Kacska: oboa
- 46 Macska: klarinét
- 47 Nagyapó: fagott
- 48 Farkas: kürtök
- 49 Vadászok: trombiták, üstdob, kasztanyét.
réztányér, triangulum
- 50 Teljes zenekar

Ha a pedagógus az egész művet átjátssza a lemezről magnószalagra, akkor a legjobb, ha a témákat zenekari környezetükben, az eredeti zeneműből emeli ki megjelenésük sorrendjében.

A magnószalagra való átjátszás (csak oktatási célra!) a mű több részletben való újrachallgatása miatt is ajánlatos, a lemez kímélése céljából.

A zenemű az SPLX 11816 számú hanglemezen kapható a zeneműboltokban, ha az általános iskolai 5. osztályos hanglemez nem áll rendelkezésre.

Jó szórakozást, eredményes zenei nevelést kívánunk a „hangosított” diafilm használatához.

A mese szövege (Megjelent 30 kockás feliratos változatban is.)

Egy szép reggel, Péter az úttörő kinyitotta a kiskaput és kísétált a rétre.

A kismadárka, Peti jóbarátja egy magas fán ült és vidáman csicsergett. Körös körül minden csendes.

Péter mögött a kacsza totyogott. Nagyon örült, mert Peti nyitvahagyta a kiskaput. Elhatározta, hogy megfürdik a tóban.

A madárka, amint meglátta a kacsát lerepült hozzá a fűbe, és csodálkozva tárta szét a szárnyát: — Micsoda madár vagy te, hogy még repülni sem tudsz?

Erre a kacsza azt felelte: — Micsoda madár vagy te, hogy úszni se tudsz... és betoccsant a tóba.

Még sokáig vitatkoztak, közben a kacsza úszkált a tóban, a madárka pedig a parton ugrándozott.

Péter hirtelen felfigyelt. Észrevette, hogy a fűben lapulva macska lopakodik.

Ekkor ezt gondolta a cica: — Most könnyen elkapom a madárkát, úgysem figyel ide, jó lesz nekem reggelire. És zajtalanul közeledett bársonyos talpacskáin.

— Vigyázz! — kiáltotta Péter, mire a madárka szempillantás alatt felröppent a fára.

A kacsza pedig a tó közepéről dühösen hápogott a macskára.

Cirnosunk a fát kerülgetve így gondolkodott: — Érdeemes felmászni? Mire felérek elröppül a madár!

Egyszerre csak megjelent a nagyapó és igen megharagudott, hogy Péter kiment a rétre. — Veszélyes hely, hallod-e? Mi lesz, ha kijön a farkas az erdőből?

Péter semmibe vette a nagyapó szavait és kijelentette, hogy egy úttörő nem fél a farkastól.

De nagyapó kézenfogta Pétert, hazavitte, s jól bezárta a kiskaput.

És csakugyan... alig ért Péter haza máris feltűnt a hatalmas szürke farkas.

A macska egy szempillantás alatt a fán termett, a kacsza ijedtében hápogott, és kiszaladt a partra. De bármennyire is igyekezett, a farkas gyorsabb volt. Nyomában van, egyre közelebb, eléri, elfogja és bekapja.

Most következő a helyzet: az egyik ágon lapul a macska, a kismadár a másikon... jó messze a cicától. A farkas pedig kerülgeti a fát és sóvár szemekkel figyelni őket.

Közben Péter, aki a kerítés mögül mindent látott, csöppet sem ijedt meg. Beszaladt a házba, vett egy vastag kötelet és felmászott a magas kőkerítésre. A fa egyik ága éppen a kerítés fölé hajlott. A farkas persze még mindig a fa körül tekergett. Péter belekapaszkodott a lehajló ágba és ügyesen átmászott a fára.

Odakiáltott a madárnak: — Szállj le és röpködj a farkas orra körül, de vigyázz, hogy be ne kapjon!

A madárka csaknem a farkas pofáját verdeste szárnyai-val, az ordas pedig haragosan kapkodott utána.

Hű, de felbosszantotta a madárka a farkast, jaj, de szerette volna az ordas elkapni a kismadarat. De a madárka ügyesebb volt és a farkas hoppon maradt.

Péter ezalatt hurkot csinált a kötélre és óvatosan leengedte... rádobta az ordas farkára, és meghúzta, ahogy csak bírta.

A farkas érezte, hogy elfogták, eszeveszetten ugrált, szabadulni akart, de Péter a kötélt másik végét hozzákötötte a fához. A farkas ugrándozásaitól egyre jobban szorult a hurok.

Ekkor... vadászok bukkantak elő az erdőből. Farkasnyomot követve lövöldöztek. De Péter lekiáltott nekik a fáról: — Kár a lövöldözésért! Én meg a kismadár már elfogtuk a farkast! Inkább segítetek, vigyük az állatkertbe!

És íme... Képzeljétek el az ünnepélyes menetet. Elöl Péter ment, utána a vadászok a farkassal. A menet végén nagyapó és a macska. Nagyapó elégedetlenül csóválta a fejét: — No, és ha Péter nem fogta volna meg a farkast? Mi lett volna akkor?

Fölöttük vígan csiripelt a madárka: lám, lám, milyen ügyesek vagyunk, Péter meg én! Micsoda zsákmány!

És... ha figyelmesen idehallgattok, azt is meghalljátok, hogyan hápog a kacska a farkas gyomrában, mert olyan mohó volt a vén ragadozó, hogy a kiskacsát egészben... élve nyelte le.